सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिकगर्जतिवत् (422) बोध्यानि। निष्ठायाम्-[1]भृक्तम्[A]-क्तवान्, घञि-[2]भर्गः, [3]भृज्यम्, [4]अवश्यभर्ज्यम् इमानि रूपाण्यधिकान्यत्रेति विशेषः।

(1170) "भृञ् भरणे" (1-भ्वादिः-898. सक. अनि. उभ.)

'पूरणेऽपि-इति भट्टिः।' इति धा. का. व्याख्याने (2-29)।

'भृञो बिभर्ति बिभृते भरते भरतीत्यपि।

ऋदन्तस्य भृणातीति भर्त्सने श्नि तथा भरः॥' (श्लो. 28) इति देवः।

भारकः-रिका, भारकः-रिका, [5]बिभरिषकः-बुभूर्षकः-षिका, [6]बेभ्रीयकः-यिका;

भर्ता-र्त्री, भारयिता-त्री, बिभरिषिता-बुभूर्षिता-त्री, बेभ्रीयिता-त्री;

भरन्-न्ती, भारयन्-न्ती, बिभरिषन्-बुभूर्षन्-न्ती; —

---

1. 'श्वीदितो निष्ठायाम्' (7-2-14) इतीण्निषेधः। जकारस्य कुत्वम्।
2. 'अकर्तरि च कारके संज्ञायाम्' (3-3-19) इति घञ्। निष्ठायामनिट्त्वात्, 'चजोः—' (7-3-52) इति कुत्वम्। भर्गः=शिवः।
3. 'ऋदुपधात्—' (3-1-110) इति कर्मणि क्यप्।
4. "अवश्यभर्ज्यम्। 'ण्य आवश्यके' (7-3-65) इति कुत्वाभावः।" इति क्षीरतरङ्गिण्यां दृश्यते। तत्र, 'कृत्याश्च' (3-3-171) इत्यनेन सूत्रेण आवश्यकार्थे कृत्यप्रत्ययस्य सामान्येन विधानेऽपि, यथासम्भवं तत्तद्धातुगतं प्रातिस्विकरूपं निमित्तमादायैव कृत्यप्रत्ययानामुत्पत्तिः। ततश्च प्रकृते, भृञीधातोरनुबन्धविनिर्मुक्तस्य ऋकारोपधत्वात्, हलन्तलक्षणं ण्यतं बाधित्वा ऋदुपधलक्षणः क्यबेव प्राप्तः। क्यपश्च कित्त्वात् गुणवृद्धिप्रभृतीनामप्राप्तेः प्रकृतलक्ष्ये भर्ज्यम् इति गुणस्य प्राप्त्यभावात् अवश्यभृज्यम् इत्येव आवश्यकार्थेऽपि रूपं स्यादिति युक्तमुत्पश्यामः।
5. 'सनीवन्तर्धभ्रस्जदम्भुश्रिस्वृयूर्णुभरज्ञपिसनाम्' (7-2-49) इत्यनेन सन्नन्ते इड्विकल्पः। इट्पक्षे रूपमेवम्। इडभावपक्षे सनो झलादित्वात् 'इको झल्' (1-2-9) इति कित्त्वे, 'अज्झनगमां सनि' (6-4-16) इति दीर्घे, 'उदोष्ठ्यपूर्वस्य' (7-1-102) इत्युत्वरपरत्वयोः, 'हलि च' (8-2-77) इति दीर्घे च बुभूर्षकः इति रूपम्। एवं सन्नन्ते सर्वत्र रूयद्वयस्य निष्पत्तिः।
6. यङि, द्विर्वचनात् पूर्वं, परत्वेन 'रीङ् ऋतः' (7-4-27) इति 'भृ' इत्यत्र ऋकारस्य रीङादेशे, द्विर्वचनादिषु कृतेषु अभ्यासे गुणे च रूपम्। एवं यङन्ते सर्वत्र ज्ञेयम्।

A. 'समृज्जितं कन्दमभृक्तसत्फलान्यदद्भिरेकत्र यदेजितं जनैः॥' धा. का. 1.24.